

Confirmació d'una veu essencial

L'obra de Francesc Rodrigo indaga en els motius essencials de l'experiència humana. Com en la millor poesia contemporània, el seu és un llenguatge que qüestiona els propis límits, atent a validar-se com a eina d'expressió i coneixement. Una de les propostes més sòlides de l'actual poesia valenciana.

Hi ha una poesia que es construeix a base de salts bruscos, de viratges imprevistos, de canvis de to i intensitat, de temes i recursos. L'aventura sovint hi és substituïda per l'autocomplaença de la troballa gratuïta i la superficialitat de qui viu massa atent a les veus exteriors. La de Francesc Rodrigo (Mislata, 1964), tanmateix, respon des de bell començ a la imatge dels cercles concèntrics que dibuixa una pedra llançada a l'aigua o, millor, a la dinàmica de l'espiral: manté viu el nucli incandescent de la inspiració i s'eixampla en extensió i saviesa. Hi ha una unitat essencial en la seua obra que es confirma en aquesta cinquena entrega i que no vol dir monotonía ni redundància, sinó que es vincula amb la naturalesa reflexiva dels poemes i –rara qualitat en els temps que corren– a una voluntat de construcció literària, autoexigent i global.

La poesia de Rodrigo beu de les fonts de la millor tradició simbolista. Amb la recurrència d'alguns símbols, amb mecanismes d'autoreferencialitat (poemes i llibres propis hi són al·ludits sovint) i altres estratègies de continuïtat de la veu poètica, Rodrigo conforma una atapeïda xarxa de relacions. *Àmfores de foc*, l'últim anell que ha traçat la pedra sobre l'aigua, eixampla la maduresa i els guanys de l'itinerari. L'home

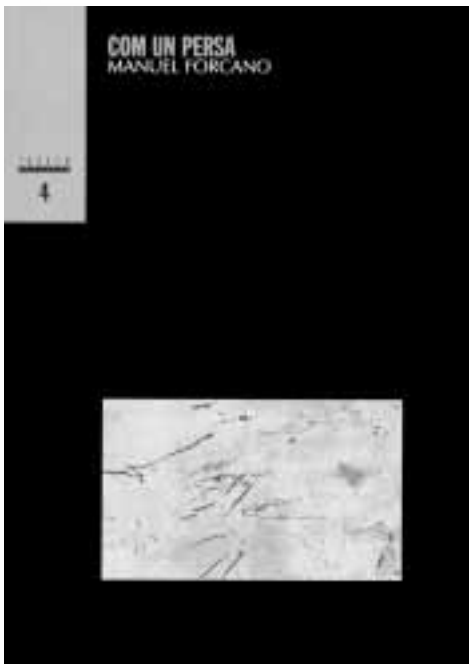
AMFORES DE FOC
 FRANCESC RODRIGO
 PREMI CIUTAT D'ELX DE POESIA 2000
 COL·LECCIÓ «POESIA TRES I QUATRE», 105
 TRES I QUATRE. VALÈNCIA, 2001

solitari que s'acara al món, des de la seua tallaia de silenci i nocturnitat, i que amb la paraula escandalla les profunditats (aquàtiques) de l'experiència per traure'n eixes *àmfores de foc* que justifiquen l'esforç de la recerca... En aquest llibre l'autor reprén els motius marins que ja eren essencials en *L'hoste perfecte* o *Navegacions*. Però el que llavors era viatge horitzontal ara es resol en les profunditats, on el poeta-bus cerca l'obra del terrissaire que sobreviu a les tempestes i els vaivens de les ones. La poesia de Rodrigo és un cant entusiasta a la vida que coneix les lleis de la consumació, l'inútil destí de les nostres vides, i s'afirma –com a tot arreu– en la voluntat de sostreure's a l'efímer o insignificant. Construït en sis parts, el llibre ateny els moments àlgids en seccions com «L'absent» o la magnífica «La rosa del dia». Acabem dient que *Àmfores de foc* confirma una de les veus més sòlides de l'actual panorama poètic valencià, sorprenentment no inclosa en cap de les darreres antologies. Però això són unes altres calces. Farà bé el lector de submergir-s'hi tranquil·lament i passar per alt aquesta darrera qüestió.

Manel Rodríguez-Castelló

En la frontera

La poesia de Manuel Forcano es mou en el territori fèrtil i creatiu de les fronteres. Els poemes del seu llibre *Com un persa*, publicat en la col·lecció de poesia de l'editorial Tàndem, se situen en la frontera entre la modernitat i el classicisme, entre la cultura occidental i el món oriental.

COM UN PERSA
MANUEL FORCANO
COL·LECCIÓ «POESIA», 4
TÀNDEM. VALÈNCIA, 2001

Forcano és bon coneixedor del món oriental, ja que treballa com a professor d'hebreu i d'història del Pròxim Orient Antic a la Universitat de Barcelona i es dedica també a la traducció de lírics hebreus al català. Les referències al món oriental o al món clàssic, per tant, no són anecdòtiques ni accidentals, com ocorre en alguns poemaris actuals, ja que aquest classicisme o aquesta *orientalitat* no només apareixen al títol o al paisatge descrit en molts dels poemes, sinó també en les fonts i influències de la seua poesia, però sobretot, i això és el més important, es tracta d'una actitud lírica: la concepció poètica que impregna tot el llibre amb l'ideal de recerca del paradigma clàssic de la bellesa. Açò ho podem comprovar en el poema inicial «Poètica», que situa claramentquina és la intenció de l'autor, elaborar una poètica personal i universal alhora, actual i clàssica (la referència a Heròdot és ben significativa).

Després d'aquest poema inicial el llibre s'estructura en dues parts: «De memòria (19 poemes) i Domus Aurea (27 poemes)». El títol d'aquesta primera part concideix amb una de les temàtiques fonamentals del llibre: la memòria o el record. L'altra temàtica també destacable és la de l'amor.

El poeta recorda i ho fa sense nostàlgia, amb la saviesa de recordar ja sense dolor, sabedor que a través de la bellesa, és a dir, mitjançant la creació poètica, hom es pot defensar de la fugacitat de la vida. Per això, trobem en els poemes de Forcano el desig de retindre el temps, en els seus poemes batega la immediatesa de l'instant, l'instant viscut i recordat, l'instant viscut en solitud o el fragment de temps il·luminat per la llum de l'amor. Per això, per defensar-se de les urpes del temps, per retindre la memòria, alguns dels seus poemes semblen sagetes llançades des de la profunda solitud de l'escriptura contra el temps, amb l'objectiu –ingenu– de ferir la memòria, de fer sagnar el temps. Potser el poeta intueix que, per travessar la frontera voraç i devoradora del temps, l'única possibilitat és la paraula, la poesia. En aquest sentit són significatius els versos finals del llibre: «És bandera negra en plena nit/el poema, però així mai no serà/silenci el cant ni la paraula muda».

La secció de la segona part «Postals sirianes» serveix d'exemplificació del que hem comentat en les línies anteriors. En aquests vuit petits poemes trobem la narració d'un viatge i es tracta també d'una intensa història d'amor, un intent del poeta de retindre amb poemes com instantànies o postals, no és el paisatge allò més important, sinó els sentiments viscuts, es tracta de fixar en paraules el temps, de traduir en matèria poètica, sensacions, imatges i sentiments.

Ja per concloure, cal indicar –com assenyalàvem a l'inici d'aquesta ressenya– que els poemes de Forcano se situen al bell mig de diferents fronteres per enunciar-les i travessar-les: entre l'orient i occident, entre la paraula i el silenci, entre el record i la memòria, o el dolor i el plaer... I això en permet realitzar una lectura múltiple i canviant dels seus poemes. Tan canviant com les llums i els colors que tenyeixen els seus versos. En definitiva, aquest és un llibre bell, ja que és un apassionant càntic a la vida i una inesborrable lliçó d'amor. En la seua poesia l'autor s'aproxima a la profunda saviesa de qui pot escriure sobre la memòria i és capaç de crear bellesa a partir del dolor del temps perdut, amb poemes plens d'una intensa llum plena de vida. Aquesta és la suggerent proposta poètica de *Com un persa*.

Francesc Rodrigo

Les farses d'Histrió

El mim del mag és un recorregut per diverses propostes poètiques, molt diferents tant en la forma com en el contingut, on l'autor juga a la farsa il·lusionista dels mags, al mateix temps que reivindica la llibertat de pensament i la no submissió als dogmes.

EL MIM DEL MAG

JOSEP MIR

COL·LECCIÓ «ALFAMA», 22

AMÓS BELINCHÓN. VALÈNCIA, 2000

Mantenir una postura de pensament lliure i enfrontada als dogmes vigents va portar, fa quatre-cents anys, el filòsof napolità Giordano Bruno a la foguera, després que no només no renunciara a les seues idees, sinó que s'hi reafirmara davant la Inquisició. I això ve a tomb del recull *El mim del mag*, on Josep Mir no només fa un homenatge a l'italià en el poema «Desesperació i mort de Giordano Bruno» sinó que tot al llarg del poemari va deixant petges d'aquesta postura vital. Un tema que reprén en «Pentateuc», en preferir l'ídol al Moisés justicier que el va fer bocins, l'expatriació entre acusacions de fals profeta a viure en un país de donzelles i vídues.

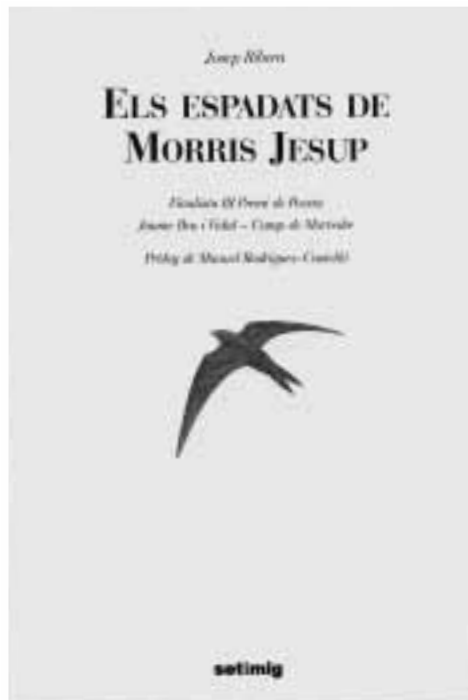
El poemari s'obri amb un comentari a les paraules del també filòsof italià Pico della Mirandola: «el poeta mostra tan sols l'escorça dels misteris a la plebs mentre reserva la medul·la del seu veritable significat per a esperits més perfectes i elevats». Unes reflexions amb què l'autor sembla convidar-nos a veure el vestit nou de l'emperador en aquest recull que, més que no un llibre amb un únic fil conductor, sembla aplegar diferents exercicis poètics de procedència també diversa. L'exotisme i la sensualitat estan molt presents en les diferents parts, on es conjuguen des

de les noves rimades del «Romanç del Príncep de Palla», fins els sonets d'«El defici de la Princesa» que, des del seu captiveri, canta l'estimat que ha marxat a les batalles. També hi trobem ecos de la poesia àrab («Nostàlgica mort a Medinat al-Turab») i referències constants a la mitologia clàssica, amb la recreació de mites com el d'Àrtemis i Acteó («no fou terrible, com vol dir l'autor. / Contra tot pronòstic vaig gaudir la dea. / (...) I això dels cans és fals»). A l'estil renaixentista, Mir situa l'individu en el centre del treball intel·lectual que la pràctica poètica implica. Però això, per a l'autor, significa en definitiva imitar-se —«car no saps fer cap altra cosa»— imitar l'ambigu raonar del mag i el seu mim, ser l'actor i l'únic espectador d'aquesta imitació.

Pere Calonge

El gel roent del desig

Cap Morris Jesup és el punt més septentrional de les terres àrtiques. Unes terres joves geològicament i a la vegada plenes de gels eterns, com el desig que canta Ribera en aquesta obra, sempitern i ple de força.

ELS ESPADATS DE MORRIS JESUP

JOSEP RIBERA

FINALISTA DEL III PREMI DE POESIA JAUME BRU I VIDAL

COL·LECCIÓ «POESIA», 34

7 I MIG. BENICULL DE XÚQUER, 2000

Josep Ribera, que ja havia publicat anteriorment un poemari (*Alba lasciva*, 1994), pren en *Els espadats de Morris Jesup* un tema tan antic com actual: el desig. I el desenvolupa a través de fértils símbols que recullen sobretot la força de la natura, no una natura qualsevol sinó la natura de les terres de l'Àrtic: verges, joves i d'una fredor capaç de cremar.

La força del glaç, un gel roent que amera l'esperit de l'autor i una certa enyorança del temps on aquesta fiblor no existia (potser la infantesa i per això el poema «El malson de Peter Pan» o, potser, quan el desig era plenament correspost i satisfet) són els eixos del llibre. Les tres parts en què apareix dividit: «La prehistòria», «Udol de tardor» i «La incertesa del desglaç», ens presenta una evolució *in crescendo*. D'un temps més tranquil i ja perdut, marcat clarament pel primer vers del llibre («He estat bandejat del paradís»), a un final explícit i brillant en el poema enprosa «Metafísica del desig» on l'autor ens revela la seua aposta vital per una vida ferida pel desig com a condició absoluta perquè siga plena vida: «Creiem que el cel és el paradís. I vanament el cerquem sense saber que és la infinita absència del desig: un estat d'ataràxia inabastable. Jo sempre he viscut a l'infern...» La utilit-

zació d'un imaginari simbòlic molt personal marcat per la geografia del gel caracteritza aquesta obra que té una gran unitat interna només afeblida per l'aparició d'un parell de poemes escrits en anglés, potser únicament justificables per la tasca de l'autor com a traductor d'aquesta llengua i tal vegada com un intent d'*univesalitzar* l'obra. Els grans espais oberts, les regions inhòspites, la força tel·lúrica, els animals salvatges i solitaris es converteixen perfectament en escenaris i imatges del desig roent, en ocasions eròticament concret i, altres vegades, només anhel intangible però igualment punyent. El pròleg de Manuel Rodríguez Castelló resulta força interessant i ens proposa una interpretació dels textos molt suggerent.

Jordi Sebastià

Una mirada en l'espill

Amb aquest volum de poesia Josep Lluís Roig presenta el seu cinquè recull de versos, recull que manifesta una passió per la lírica de tall clàssic amb el decasíl·lab com a protagonista. Una poesia que s'interroga sobre algunes veritats elementals del nostre món

OASI BREU

JOSEP LLUÍS ROIG

COL·LECCIÓ «LA POESIA DE TÀNDEM», 3

TÀNDEM. VALÈNCIA, 2001

A causa de la seua extensió, el vers decasil·lab s'ajusta a les frases i al ritme de la prosòdia habitual. Per això la veu que canta els versos d'aquest *Oasi breu* crea un univers poètic que ens és transmès a un ritme monocorde, com una conversa, o, més ben dit, com un monòleg al més pur estil clàssic. L'autor recull, des del punt de vista formal, la tradició que arranca dels trobadors provençals i els antics poetes italians i, com ells i molts dels poetes catalans, en fa el vers preferit, i únic.

El llibre s'estructura en quatre parts que palesen una intenció unitària, com si d'un sol text es tractés. Una trentena de poemes amb un inici i un final marcadament intencionats: «Nàufrag de tot» (pròleg), «Oasi breu», «Anecdolari» i «Epíleg».

Els versos del pròleg presenten el subjecte, la mirada que obri les finestres per guaitar, el naufrag de tot, el nadador sumit en un silenci (o un «insilenci») de piscines quietes que, malgrat el seu somni estèril, encara malda per trobar la llum, eixe «arbre nou, nascut d'algun badall / fet en l'esclat i en l'oblit de la vida». A la segona part, que inspira el títol general, en canvi, aquesta mirada esdevé l'espill de tot allò que hi ha a l'altra banda de la finestra. Es converteix en un reflex d'allò que veu i, amb un to més pro-

saic, ho mostra al lector. S'hi manté l'afany esperançador, l'optimisme moltes vegades a desgrat de la pròpia veu. Llegiu el poema «Oasi breu» (sens dubte el més emblemàtic): «Perquè li cap el món als ulls i té / un niu de sols enllà de la mirada / és que imagina, tot redó i blau / un món millor: si no existeix l'oasi / l'inventa de nou: només pel seu somris / jo em donaria tot».

L'«Anecdolari» vol ser el retrat de les veritats quotidianes, dolces però no eternes, com ja apunta la cita inicial, que esdevenen amargues com el món que envolta els immigrants, els cors exiliats de la seua terra, els peus dels qui sempre són lluny, dels qui se'n van a un demà imprevist, i dels qui escapen perquè han trobat el joc massa fet, calculat, tancat. És aquesta part la que conté versos més durs i on l'autor obri el ventall de totes les contradiccions, els dubtes i els mots rebels contra aquestes veritats indefugibles. Els quatre poemes de l'epíleg tanquen el recull de nou amb l'esguard sol de l'home sol, de l'home que mira encara per la finestra, de l'home cansat que ha recorregut tot un desert i es troba erm, com a l'inici del viatge. Potser el miratge d'aquest oasi, breu, li ha donat una guspira d'esperança, un alè de vida.

Begonya Mezquita

D'allò poètic a allò pictòric

Poesia visual valenciana és una antologia bilingüe a càrrec de José Carlos Beltrán i Bartolomé Ferrando. S'hi recull l'obra de setze valencians que exerceixen, des d'experiències i nivells de compromís molt diferents, de *poetes visuals*.

POESÍA VISUAL VALENCIANA

JOSÉ CARLOS BELTRÁN I BARTOLOMÉ FERRANDO (ED.)

COL·LECCIÓ «PROÍS», 6

RIALLA EDITORES. CHIVA, 2001

S'ha dit de vegades que la poesia, en tant que imperi de les figures senyeres de l'imaginari (la metàfora i el símbol, especialment), és un registre on el llenguatge –la literalitat– ve a trobar-se amb les representacions més directament plàstiques. En realitat, una metàfora –etimològicament, un sentit que va més enllà d'ell mateix– és un menut i delicat mecanisme de rellotgeria on la literalitat de la llengua es projecta de seguida, en la ment de qui l'acull, en un feix de significacions indeclinablement visuals. En aquesta línia, parlar de «poesia visual» és gairebé una redundància. I tanmateix, no és precisament un gènere que haja disfrutat del conreu majoritari, fins fa ben poc. El camí heroïcament pioner del mordaç i insubstituïble Joan Brossa hi ha fet molt, per descomptat. Entre valencians, és precisament Bartolomé Ferrando –un dels antòlegs del present volum– qui més ha maldat per reivindicar aquest art inevitablement fronterer.

Poesía visual valenciana/Poesia visual valenciana és un opuscle dissenyat amb un bon gust remarcable i suficientment representatiu dels conreadors actuals del gènere. Hi tenen cabuda des de figures històriques com l'esmentat Ferrando a autors que ja destacaven en els

darrers anys per la seua inclinació visualista, com el poeta insectívor de Castelló de la Plana Antoni Albalat. En el volum es poden trobar també des d'autors clarament influïts per l'hègira brossiana, amb la seua ironia alfabètica i les operacions de desconstrucció lingüística (com Pere Avilés, Manel Costa, María Jesús Montía o Francisco Pérez Belda), a propostes on l'elaboració plàstica és més elevada (com pugua ser el cas de José Carlos Beltrán o Carmen Major). Tanmateix, aquesta distinció no pressuposa necessàriament un ordenament jeràrquic o un prejudici qualitatiu.

Al capdavall, fer poesia visual és utilitzar un alfabet per a constuir-hi mons més enllà del diccionari. En aquest volum, un grapat de creadors ens hi fan somiar, i el nivell paga la pena. No podríem demanar res més.

Victor Cotlliure

Geografía de la vida

Se recogen en este volumen una selección de poemas en los que el autor se explaya sobre su sentir personal acerca de la muerte, el silencio, los vacíos, las ausencias y, en general, sobre el sentir de su geografía personal de la vida.

SED ADENTRO

HUGO MUJICA

COL·LECCIÓ «POESIA», 501

PRE-TEXTOS, VALÈNCIA, 2001

Quizá sea el poema que da título al libro, «Sed adentro», el que mejor define esta colección de versos del argentino Hugo Mujica. Poemas en los que los elementos naturales, la lluvia, el viento, el agua, la luna, la noche, el bosque... son una referencia a las ausencias, los olvidos, el camino, la muerte, el silencio o el vacío. Poemas profundos, sinceros que pese a la seriedad de los asuntos que aborda no nos invaden con sensaciones angustiosas, tristes. No hay pesadumbre en ellos, más bien un tono reposado, tranquilo y reflexivo. *Sed adentro* transmite cierta serenidad, evoca, en definitiva, el fluir de la vida.

Se recogen en este volumen treinta y siete poemas breves en extensión como si de *haikus* se tratara, pero llenos de intensidad. Poética de sensibilidad, en la que destaca su discurso transparente, accesible, de ritmo irregular, pero de una cadencia y un ritmo interno muy personal. La poesía de Hugo Mujica está despojada de retórica y florituras ornamentales estéticas, sus poemas son limpios, equilibrados, directos.

Poemas como «Ofrenda», «Hasta azularse», «Vislumbre» o «Partida a Partida» reflejan de forma muy clara la opción poética de Mujica que destaca,

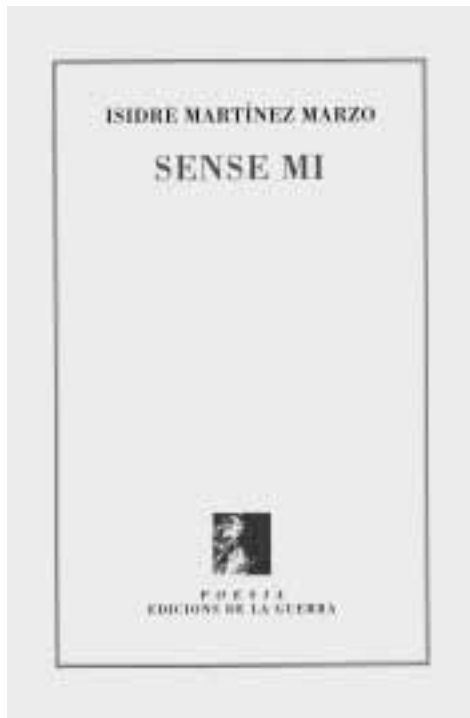
sobre todo, por la desnudez formal, un rasgo que le confiere además de llaneza un peculiar sentido de plenitud. En conjunto, los poemas recogidos en *Sed adentro* son toda una incursión por la geografía personal y el devenir de la vida que el autor transmite con gran claridad y pulcritud.

El autor de *Sed adentro* nació en Buenos Aires en 1942. Ha residido en Estados Unidos, Francia y otros países europeos. Ha colaborado en gran número de prestigiosas revistas americanas y europeas, cursó estudios de Bellas Artes, Filosofía, Antropología filosófica y Teología. Es autor de más de quince obras entre poesía y ensayo y ha escrito también numerosos libros en colaboración con otros autores. La editorial Pre-Textos le ha publicado con anterioridad otros libros de poemas, *Para albergar una ausencia* (1995) y *Noche abierta* (1999).

Lourdes Rubio

Tot cercant el nord

Isidre Martínez Marzo (València, 1964), poeta i traductor de M. Hopkins i Dylan Thomas, ha publicat *La casa perduda*, *Inici de les hores*, *Himnes*, *L'altre encara*, *Camí de tornada*, *La tristesa de Sòcrates* i *Els adéus*. Amb *Sense mi* cerca en el poema la instantània dels moments vitals que l'han impressionat.

SENSE MI

ISIDRE MARTÍNEZ MARZO

COL·LECCIÓ «EDICIONS DE LA GUERRA», 43

EDITORIAL DENES, PAIPORTA, 2001

En poc de temps Isidre Martínez Marzo ens ha lliurat tres excel·lents poemaris, *La tristesa de Sòcrates* (La Magrana, Barcelona, 2000), volum compostat per quaranta sonets (ja utilitzats al seu primer llibre *La casa perduda*, 1987) al voltant dels aspectes més «sòrdids de la condició humana» i escrits en versos blancs sense rima tancats per una cobla a l'estil d'Ausiàs March; *Els adéus* (Edicions 62, Barcelona, 2000) format per una quarantena llarga de composicions breus que connecten formalment i temàtica –sobretot per la visió de la natura i la relació amb l'home– amb el tercer i últim poemari publicat enguany titulat *Sense mi*.

Sense mi és un llibre que busca despullar-se de la retòrica complicada per tal de presentar de manera elemental els moments quotidians que l'han portat a escriure. Els poemes esdevenen una mena de polaroids que abracen el creixement vital del poeta, però també el pas del temps, els colors de les hores dels dia, o la relació de les persones amb la societat. La poesia d'Isidre Martínez Marzo és una poesia neta que cerca retenir els instants més impactants en el present de cada poema, ja es tracte de fets circumstancial («plovina a cànters»), existencials («viure és veure morir»), transcendents («la fi de les paraules /

em sobreviu»), polítics («Me cague en Súnion»), tradicionals («les bruixes es pentinen») o tendres («Anit tenies son / i jo et vetlava»).

Tot i que formalment *Sense mi* segueixca el cànon japonès del *haiku*, només modificat amb un estrambot de dos versos en els que obrin i tanquen els cinc llibres que conformen el poemari, també és cert que culturalment el món àrab hi és present, sobretot per referències a llibres com *El collar de la coloma*. Però també la tradició occidental hi és, en considerar Súnion bressol de la democràcia, que ja aixecà com a símbol a seguir un altre gran escriptor de *haikus*, Carles Riba, encara que als poemes d'Isidre Martínez Marzo es presente com un emblema trepitjat pel la incompetència política dels que defensen la democràcia falsejant-la. Els poemes d'Isidre Martínez Marzo respiren l'aire de la immediatesa com si les paraules agafaren al vol el sentit d'allò que metafòricament han passat a significar. De la percepció del fet a l'esberrany i a la factura final del poema sembla que no s'haja alterat res, i d'ací la frescor i la netedat dels poemes, i amb eixe «Entusiasme. / Ni paraula a paraula / calla la vida».

Pasqual Mas i Usó